”ٴبىر ميلليارد 400 ميلليوننان استام جۇڭگولىق جۇدىرىقتاي جۇمىلىپ، جۇڭگوشا سوتسياليزم جولىمەن قاجىماي - تالماي جۇرەيىك“

(باسى 1 - بەتتە)

1 - قابات جاتىن ٴۇي، 2 - قابات اس ٴۇي، 3 - قابات قىزمەت بولمەسى، باس شۇجي قابات سايىن قاراپ، قىستا نە جاعىپ جىلىناتىندىقتارىن، جۋىناتىن دىستىق سۋ بار - جوقتىعىن كوڭىل قويا سۇراپ، قاراۋىل جاعدايى جونىندەگى ەستەلىك داپتەردى زەر سالا كورىپ، قىزمەت ٴتۇزىمىن، باسقارۋ بەلگىلەمەسىن ۇعىستى.

”سىزدەرگە شىنىمەن وڭاي ەمەس ەكەن!“، - دەدى باس شۇجي شي جينپيڭ ايرىقشا تەبىرەنىپ، ”بۇل قىزمەت وتە داڭقتى ٴارى وتە كۇشتى جاۋاپكەرشىلىك سەزىمىن دە قاجەت ەتەدى. وسىنشاما جىلداردان بەرى ٴورت اپاتى تۋىلماپتى، بۇل وڭاي ەمەس. سىزدەرگە راقمەت! جاپا شەكتىڭىزدەر!“.

اتتانادا باس شۇجي ەرلى - زايىپتىلاردى بىرگە ەستەلىك سۋرەتكە تۇسۋگە ۇسىنىس ەتتى.

اسپاندا اقشا بۇلتتار قالقىتايدى، تۋ سىرتتا جاسىل تاۋلار ٴبىر - بىرىنە جالعاسىپ جاتىر، اپيارات كوزى وسى قىمباتتى ٴساتتى ەستەلىككە الدى.

لىۋ جۋن اسىرلەنە: ”باس شۇجيگە راقمەت! ٴبىز، ٴسوز جوق، بۇل ورماندى جاقسى كۇزەتەمىز“، - دەدى.

يۋەلياڭشان تاۋىنان اتتانىپ، اۋتوكولىك اترەتى قالىڭ ورماندى ارالاپ، ”جاسىل قايىنار“ دەپ جازىلعان تاس ەسكەرتكىشتىڭ الدىنا كەلىپ توقتادى. بۇل ارا ميلليون مۋلىق قالىڭ جاسىل ورمان باستالعان جەر شاڭحاي ەسكەرتكىش ورمانى ەدى.

بۇل ەسىمنىڭ استارىندا مىناداي اسەرلى اڭگىمە بار:

ورمان الاڭى قۇرىلعان باستاپقى كەزدە تاجريبە كەمشىل بولعاندىقتان سايحانبادا ٴۇرتىس 2 جىل بويى ورماننىڭ قاتارعا قوسىلۋ مولشەرى %8كە جەتپەدى. ورمان الاڭىنىڭ العاشقى پارتكوم شۇجيى ۋاڭ شاڭحاي بۇل ساتسىزدىككە موينىسال بولمايدى. 1964 - جىلى كوكتەمدە ول جۇمىسشى - قىزمەتكەرلەردى باستاپ وسى ارادا ”ورمان وتىرعىزۋ زور بىرىككەن شايقاسى“ باستايدى. ٴۇرتىس تالاي كۇندەر بويى تاۋدا تاماقتانىپ، تاۋدا جاتىپ، جيىنى 516 مۋ جەرگە بال قاراعاي ەگىپ، سول جىلعى قاتارعا قوسىلۋ مولشەرىن %96كە جەتكىزەدى.

شاڭحاي ەسكەرتكىش ورمانىنداعى كورمە تاقتايىندا سول جىلى ۋاڭ شاڭحايدىڭ تىزەرلەپ جۇمىسشىلارمەن بىرگە ورمان وتىرعىزۋ تەحنيكاسىن اقىلداسىپ وتىرعان كونە سۋرەتى بار.

باس شۇجي ايالداپ ۇڭىلە قاراپ، ۋاڭ شاڭحاي جولداسقا قاتىستى جاعدايلاردى سۇراستىردى.

”ول باستان - اياق وسى بولىك ورماندى كوڭىل تورىنە ساقتادى، 1989 - جىلى كوز جۇمعانىنان كەيىن ۇيىندەگىلەر وسيەتى بويىنشا ونىڭ سۇيەك كۇلىن وسى اراعا شاشىپ، وسى ارانىڭ ٴار ٴتۇپ ٴشوپ، ٴار ٴتۇپ اعاشىمەن ماڭگىلىككە سەرىك ەتتى“، - دەدى ورمان الاڭىنىڭ جاۋاپتى جولداسى.

بۇل تۇبەگەيلى بۇرىلىس تۋدىرعان رۋحاني كۇش.

جارتى عاسىردان استام ۋاقىت ٴوتتى، سول جىلدارداعى جاس كوشەتتەر اسپانعا بوي سوزعان الىپ بايتەرەكتەرگە اينالىپ، ورتاشا بيىكتىگى 20 مەتردەن اسىپ، كەۋدە تۇسىنىڭ دياماەترى 30 سانتيمەترگە جەتتى.

”ورمانعا كىرگەندەگى سەزىم شىنىمەن باسقاشا، اۋا وتە جاقسى ەكەن“. شارباق جولدى بويلاپ باس شۇجي ورمانعا كىردى. ٴبىر ٴتۇپ بال قاراعايدىڭ الدىندا، باس شۇجي ارنايى قولىمەن ولشەپ كوردى: ”جاقسى ٴوسىپتى، ٴدىڭى ٴتۇپ - ٴتۇزۋ ەكەن“، - دەدى.

اعاشتار ٴبىر - بىرىنە ۇلاسىپ ورمانعا اينالدى، ورمان ٴىشىنىڭ ەكولوگيالىق ورتاسى دا جاقساردى.

”اسلىندە اياعىمىز باسىپ تۇرعان جەر قۇم بولاتىن، قازىر ٴشىرىندى توپىراق 20 — 30 سانتيمەترگە جەتتى. مىنا بالاپان بال قاراعايلار تۇگەلدەي تۇسكەن تۇقىمنان تابيعي ٴوسىپ شىققان. بۇل جەردەن قۇر، ەلىك ۇنەمى كەزدەسەدى. جاقىنداعى جىلدارى قاسقىر دا قارا كورسەتەتىن بولىپ ٴجۇر“، - دەدى ورمان الاڭىنىڭ جاۋاپتىسى بەس ساۋساعىنداي ساناپ.

باس شۇجي شي جينپيڭ ورمانداعى ورتتەن ساقتانۋ قىزمەتىنە ەرەكشە كوڭىل ٴبولىپ، قىزمەت تەكسەرۋ بارىسىندا ورتتەن ساقتانۋ حاۋىپسىزدىگىنە كوڭىل ٴبولۋدى قايتا - قايتا تاپسىردى.

”ادام قولىنان بولاتىن ٴورت اپاتى قاتەرىنە ەرەكشە كوڭىل ٴبولۋ كەرەك، ٴسوز جوق، ورتتەن ساقتانۋ مەن ساياحاتتىڭ قاتىناسىن ويداعىداي ٴبىر جاقتى ەتۋ كەرەك. ورتتەن ساقتانۋ جاۋاپكەرشىلىگى تايشان تاۋىنان دا سالماقتى، ساياحات كىرىسىن ورتتەن ساقتانۋدان جوعارى قويۋعا بولمايدى. ول نەشە ۇرپاق ادامنىڭ جۇرەك قانى عوي! 60 جىلدىق اعاش ەگىپ، ورمان وتىرعىزۋدىڭ جەتىستىگى ٴبىر جولدا كۇيرەپ، ورتەنىپ كەتسە، زيان زاتتىق جاقتان بولۋمەن بىرگە، رۋحاني جاقتان دا كەلەدى“.

”سىزدەردە 60 جىلدان بەرى ٴورت اپاتى تۋىلماپتى، بۇل وڭاي ەمەس، تاجريبەلەردى قورىتىندىلاۋعا تاتيدى، ۇزدىكسىز كەمەلدەندىرۋ كەرەك، ٴبىراق تيتتەي دە بوساڭسۋعا بولمايدى. ٴبىز بۇل ورماننىڭ ەكولوگيالىق قالقان رولىن ماڭگى ساۋلەلەندىرە بەرۋىمىز كەرەك“.

ەسكەرتكىش ورمانىنان اتتانىپ، باس شۇجي شي جينپيڭ ورمان الاڭىنىڭ 3 ۇرپاق جۇمىسشى - قىزمەتكەرلەرىنىڭ ۋاكىلدەرىمەن ىقىلاستى كەزدەستى.

”قارت جولداس، حالىقاراعا سىيلىق الۋعا بارعان ٴسىز ەمەسسىز بە؟“.

ادامداردىڭ اراسىنان باس شۇجي شاشى اق كۇمىستەي بولىپ وتىرعان، ٴبىرىنشى ۇرپاق زەينەتكە شىققان جۇمىسشى - قىزمەتكەرلەردىڭ ۋاكىلى چىن يانشياڭدى ٴبىر قاراعاننان تانىدى. 2017 - جىلى ول ورمان الاڭىنىڭ جۇمىسشى - قىزمەتكەرلەرى اتىنان بىرلەسكەن مەملەكەتتەر ۇيىمى قورشاعان ورتانى جوسپارلاۋ مەكەمەسى بەرگەن ”جەر شارىنىڭ قورعاۋشىسى“ سىيلىعىن الىپ كەلگەن بولاتىن.

”ٴسىز ورمان الاڭىنا قاشان كەلىپ ەدىڭىز؟“.

”مەن 1964 - جىلى تولىق ورتانى تاۋسقاننان كەيىن، پارتيانىڭ ۇندەۋىنە ٴۇن قوسىپ سايحانباعا كەلگەمىن“. ”6 قىزدىڭ سايحانباعا بارۋى“ دەگەن اڭگىمەنى جۇرتتىڭ ٴبارى بىلەدى، سول جىلدارى چىن يانشيان قاتارلى 6 ادام ادىلەت جولىندا العان بەتتەن قايتپاي وسى اراعا كەلىپ، ٴشول دالادا وكىنىشسىز جاستىق كوكتەم جىرىن جازدى.

قازىر، قولاڭ شاش ايپاق كۇمىسكە اينالدى، تاقىر توبە جاسىل تاۋعا اينالدى، بورىشتى ەستە بەرىك ساقتاۋ، قاجىرلىلىقپەن شارۋاشىلىق قۇرۋ، جاسىل داموۋ سىندى سايحانبا رۋحى ۇزبەي دايەكتىلەنىپ، ۇرپاقتار بويى جالعاستى.

چىن يانشياڭنىڭ جانىندا تۇرعانداردىڭ اراسىندا ورتتەن ساقتانۋ سايكەستىرۋشىسى دە، ”ورمان شيپاگەرى“ دەرت - دەرىبەزدەن ساقتانۋ، دەرت - دەرىبەزدى جويۋ كارانتينشىسى دە بار؛ ماگيسترلىق بويىنشا وقۋ تاۋسقان ورمان الاڭىنىڭ عىلمي زەرتتەرمەندەرى دە، داشۋەدەن جاقىندا وقۋ تاۋسقان تەحنيكتەر دە بار...

ورمان كۇزەتۋ، ورمان قورعاۋ قوسىنىنىڭ بارعان سايىن زورايعاندىعىن كورىپ باس شۇجي شي جينپيڭ ايرىقشا ٴسۇيىندى: ”2017 - جىلى مەن سىزدەردىڭ اسەرلى ىستەرىڭىز جونىندە بەكىتۋ جازىپ، سايحانبا رۋحىن ورتاعا قويعان ەدىم، بۇل ٴبىزدىڭ جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسىنىڭ رۋحاني شەجىرەسىنىڭ قۇرامداس بولىگىنە اينالدى. سايحانبا رۋحى سىزدەردىڭ ۇزدىكسىز اسقاقتاتۋلارىڭىزدى قاجەت ەتىپ قانا قالماستان، بۇكىل پارتيانىڭ، بۇكىل ەل حالقىنىڭ دا ۇيرەنىپ، اسقاقتاتىپ، ەلىمىزدى تەزە قوسا جاقسى قۇرىپ، جاسىل ەكونوميكانى جاقسى دامىتىپ، ەكولوگيالىق وركەنيەتتى جاقسى قۇرۋدى قاجەت ەتەدى!“.

ادامدى جىگەرلەندىرەتىن سوزدەر تۇڭىق سۋلار مەن جاسىل تاۋلار اراسىن جاڭعىرتتى.

تاريحتىڭ ٴىزى، تاريح سالعان وي

چىڭدى، تۇڭعىش تۋپتاعى مەملەكەتتىك تاريحي - مادەني ايگىلى قالالاردىڭ ٴبىرى.

چيڭ داۋرىندە بۇل جەر استانا مەن سايىبەي اراسىنا ورنالاسقان، ورتا جازىقتىڭ ەگىنشىلىك مادەنيەتى مەن ساحاراداعى كوشپەندى مال شارۋاشىلىق مادەنيەتىنىڭ وتپەلى ٴوڭىرى بولعاندىقتان، جۇڭگو كوپ ۇلتتى، ٴبىر تۇتاس مەملەكەتىنىڭ قالىپتاسۋىنا كۋا بولىپ، ”ٴىش پەن سىرتتىڭ جۇرەگىن توعىستىرىپ، بەرىك اكىمىيات قالىپتاستىرۋداي“ ۇلتتار ىنتىماعىنىڭ ادەمى اڭگىمەلەرىن قالدىردى، تيبەت بۋددا ٴدىنىنىڭ دالاي، بانچانىنىڭ رۋحى كوشكەن كيەلى بالانى التىن قۇمىراعا جەرەبە تاستاپ بەلگىلەۋ ٴتۇزىمى دە وسى ارادا ورنالاعان بولاتىن.

8 - ايدىڭ 24 - كۇنى تۇستەن بۇرىن باس شۇجي شي جينپيڭ ىلگەرىندى - كەيىندى چىڭدى ساياجايىنا، پۋنيڭ بۇتحاناسىنا، چىڭدى مۇراجايىنا كىرىپ، مادەنيەت مۇرالارىن قورعاۋ جانە ۇلت، ٴدىن قىزمەتىن ىشكەرىلەي تەكسەردى.

ساياجاي تاريحىنىڭ جارتىسى چيڭ تاريحى.

چىڭدى ساياجايى، سونداي - اق ونىڭ توڭىرەگىندەگى بۇتحانالار چيڭ داۋىرىندە شەكارادىعى از ۇلتتاردى ىنتىماقتاستىرۋ، ٴبىر تۇتاستىقتى بەكەمدەۋدى جۇزەگە اسىرۋ ٴۇشىن سالىنعان.

باس شۇجي شي جينپيڭ رەتىمەن دانبو جيڭچىڭ سارايى، سىجى كىتاپ ٴۇيى، يانبو جىشۋاڭ سارايى قاتارلىلاردى كورىپ، ساياجايدىڭ تاريحي جانە مادەني ەسكەرتكىشتى قورعاۋ قىزمەتىن ەگجەي - تەگجەيلى ۇعىستى.

”كوپتەگەن جاعدايلاردى ۇعىسىپ، كوپتەگەن ٴبىلىم ۇيرەندىم“، باس شۇجي بىلاي دەپ اتاپ كورسەتتى: چىڭدى ساياجايىنىڭ مادەنيەت مايەگى مول، ۇلتتاردىڭ ارالاسۋ، ىشتەسۋ، توعىسۋى، ٴدىندى قوعامعا ۇيلەستىرۋ، ٴداستۇرلى مادەنيەتتى قورعاۋ جانە جالعاستىرۋ، ادام مەن تابيعاتتىڭ جاراسىمدى تۇرۋى سياقتى جاقتاردا ماڭىزدى تاريحي قۇنعا جانە داۋىرلىك مانگە يە.

«ساياجايدىڭ تۇتاس سۋرەتى» الدىندا باس شۇجي كوپكە دەيىن كىدىرىپ، ىجداعاتپەن كورىپ شىقتى.

چيڭ ٴداۋىرى سۋرەتشىسى سالعان ۇزىن سۋرەتتە ساياجايدىڭ داۋرەندەگەن كەزەڭىنىڭ تۇتاس بەينەسى سالىنعان. ساياجايدىڭ اۋماعى 8000 مۋدان اسادى، باتىس سولتۇستىگى تاۋلى، شىعىس وڭتۇستىگى سۋلى، جەر ٴتۇزىلىسى قۇددى جۇڭگونىڭ تابيعي جەر بەدەرىنىڭ نۇسقامداعان كورىنىسى ىسپەتتى، سامالدىقتار مەن شاتىرشالار، تاۋ مەن سۋ يىق تىرەسىپ، جاراتىلىستىق كورىنىس پەن گۋمانيتارلىق مادەنيەت ٴبىر - بىرىنە كورىك قوسىپ تۇر.

”ساياجايدىڭ مادەنيەتى وتە قوردالى، قۇرىلىستىڭ وي جوباسى ساۋلەتتى، بۇل ەلىمىزدىڭ ماڭىزدى مادەنيەت مۇراسى.“ باس شۇجي شي جينپيڭ بىلاي دەپ باسا دارىپتەدى: ”باۋ - باقشا مادەنيەتى نەشە مىڭ جىلدىق جۇڭحۋا مادەنيەتىنىڭ جاۋھارى، جاقسى قورعاۋمەن بىرگە، ونىڭ رۋحاني مازمۇنىن اشۋ كەرەك، بۇندا ٴبىزدىڭ جۇڭحۋانىڭ تاڭداۋلى ٴداستۇرلى مادەنيەت گەنى بار“.

ٴالسىن - ٴالى ساياحاتشىلار باس شۇجيمەن قىزۋ ىنتامەن سالەمدەستى. باس شۇجي شي جينپيڭ ولارعا قول بۇلعاپ قۇرمەت ٴبىلدىردى ٴارى ولارمەن شىن ىقىلاسپەن اڭگىمەلەستى.

كەيبىر ادامداردىڭ چىڭدىنىڭ وزىنەن كەلگەندىگىن ەستىگەن باس شۇجي ولارعا بالالاردى ۇنەمى ەرتىپ كەلىپ كورسەتىپ تۇرۋدى، ولاردىڭ ”بالا كەزىنەن بۇل ارانى ٴتۇسىنىپ، ٴوز مەكەندەرىن سۇيۋىنە“ مۇمكىندىك جاساۋدى تاپسىردى.

پۋنيڭ بۇتحاناسى — ساياجاي سىرتىنداعى 8 بۇتحانانىڭ ٴبىرى، الدىڭعى جارتى بولىك قۇرىلىس حانزۋ ۇلگىسىندە، ارتقى جارتى بولىگى زاڭزۋ ۇلگىسىندە، حانزۋ مەن تيبەت ۇلگىسى ۇشتاسىپ، ورگانيكالى توعىسىپ، كۇللى دۇنيەگە ”تىنىش ٴومىر، شات - شادىمان تىرشىلىك قۇرعان ماڭگىلىك پۋنيڭ“ دەپ استارلاپ جەتكىزىپ تۇرعانداي.

باس شۇجي شي جينپيڭ ىلگەرىندى - كەيىندى تيانۋاڭ سارايى، داشيۇڭ سارايى قاتارلى قۇرىلىستاردى كوردى.

پۋنيڭ بۇتحاناسىنىڭ ىشىندە پۋنيڭ بۇتحانا ەسكەرتكىشى، جوڭعار بۇلگىن تىنشتاندىرۋداعى ويما جازۋلى ىلە قۇلپىتاسى، جوڭعار بۇلگى تىنشتاندىرىلعانىنان كەيىنگى ويما جازۋلى ىلە قۇلپىتاسى تۇرعىزىلعان، ٴتورت جاعىنا جەكە - جەكە حانزۋ، مانزۋ، موڭعۇل، زاڭزۋ ٴتورت تىلدەگى جازۋ ويىلعان. باس شۇجي شي جينپيڭ قۇلپىتاستاعى جازۋدى ەگجەي - تەگجەيلى كورىپ، قاتىستى تاريحتى ۇعىستى.

چىڭدى مۇراجايىندا باس شۇجي شي جينپيڭ «ۇلى قورعاننىڭ ٴىشى - سىرتىنا كوز جىبەرگەندە — چيڭ پاتشالىعىنىڭ گۇلدەنگەن كەزىندەگى ۇلتتار ىنتىماعىنىڭ ناقتى ەستەلىگى» كورمەسىن ەكسكۋرسيالادى.

ەكسكۋرسيالاۋ بارىسىندا، تۇرعاۋىتتاردىڭ ۇلكەن ساحاراسىنان شىعىپ، جاپا - ماشاقات، حاۋىپ - قاتەرلەردى باستان كەشىرىپ، 10 مىڭ شاقىرىم جول باسىپ شىعىسقا ورالعاندىعىن كورسەتەتىن سحەما باس شۇجيدىڭ نازارىن بۇردى. ول كەزدە چيانلۇڭ ٴدال چىڭدىدا شىعىسقا ورالعان قاھارمان ۇباشىنى ىقىلاسپەن قابىلداعان بولاتىن.

باس شۇجي شي جينپيڭ اسەرلەنە: ”تۇرعاۋىتتار كەتكەنىنە 100 نەشە جىل بولسا دا، اقىر - اياعى ادىلەت جولىندا العان بەتىنەن قايتپاي وتانعا قايتتى، بۇل جۇڭحۋا ۇلتىمىزدىڭ ىقپال كۇشى مەن سەنترگە تارتۋ كۇشىن شىن مانىندە بەينەلەيدى“، - دەدى.

ٴبىر مۇراجاي — ٴبىر ۇلكەن مەكتەپ.

مۇراجايدان شىققان سوڭ باس شۇجي شي جينپيڭ كوپشىلىككە بىلاي دەدى: تاريح جاندى، ىندا جالپى تاريح تا بار، ارناۋلى تاريح تا بار، بارلىق جاعىن جەتە زەرتتەۋ كەرەك. جەرگىلىكتى جاعدايعا قاراي زەرتتەۋ - ٴتۇسىندىرۋ ورىستەتىپ، جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ ۇلى گۇلدەنۋىن ارقاۋ ەتىپ، تاريحتى زەرتتەۋ، تاريحتى ۇيرەنۋ قىزمەتىن جاقسى ىستەۋ كەرەك.

چىڭدىدا قىزمەت تەكسەرۋ بارىسىندا، باس شۇجي شي جينپيڭ كوپ رەت بىلاي دەپ باسا دارىپتەدى: چىڭدى مەملەكەتىمىزدىڭ تاريحي داڭقىنداعى كەيبىر ماڭىزدى تاريحي ساتتەرگە كۋا بولدى، حانزۋ، زاڭزۋ، مانزۋ، موڭعۇل سياقتى ٴارقايسى جۇڭحۋا ۇلتى ارالاسىپ، ىشتەسىپ، توعىسىپ، وسى ارادا كوپتەگەن تاريحي ىزدەر قالدىردى. ٴبىزدىڭ اتا - بابالارىمىزدىڭ جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ العا باسۋى بارىسىندا، وركەنيەتتىڭ داموۋى بارىسىندا ساياسي اقىل - پاراساتىنىڭ قانداي بولعاندىعىن، قانداي ىستەر ىستەگەندىگىن ىشكەرىلەي ٴتۇسىنۋىمىز كەرەك.

وتكەنگە ٴۇڭىلىپ، كەلەشەكتى بولجاعان باس شۇجي شي جينپيڭ كامىل سەنىممەن: ”پارتيانىڭ باسشىلىعىندا ٴبىز 56 ۇلت، ٴبىر ميلليارد 400 ميلليون ادام تاتۋ - ٴتاتتى ٴومىر كەشىرىپ، دۇنيە ٴجۇزى ۇلتتارى قاتارىندا ٴتىپتى دە قايسارلىقپەن قاسقايىپ تۇرامىز“، - دەدى.

قالا - قالاشىق جاقسى بولسىن، اۋىل - قىستاق تا جاقسى بولسىن

”ٴاربىر جەرگە بارعان سايىن اۋىل - قىستاقتى كورىپ شىعامىن، اۋىل - قىستاق حالقىمىزدىڭ ەڭ نەگىزگى تۇرمىسىن كورسەتەدى“.

2012 - جىلدىڭ سوڭىندا جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسى ورتالىق كوميتەتىنىڭ باس شۇجيى بولىپ جاڭا عانا تاعايىندالعان شي جينپيڭ نولدەن تومەن 10 نەشە سەلسيي گرادۋستىق قاقاعان ايازعا قاراماي، تايحاڭشاننىڭ تەرەڭ قويناۋىنداعى حىبەي ولكەسى فۋپيڭ اۋدانىنا ”ناعىز كەدەيلىكتى كورۋ ٴۇشىن“ كەلدى.

ۋاقىت ايالسىز وتكەنىمەن، اۋەلگى ماقسات وزگەرگەن جوق.

ارادا 8 جىلدان استام ۋاقىت سالىپ، كەدەيلىكتەن ارىلتۋدان قامال الۋ شايقاسى جاپپاي جەڭىسكە جەتتى. 8 - ايدىڭ 24 - كۇنى تۇستەن كەيىن باس شۇجي حىبەيدىڭ اۋىل - قىستاعىنا تاعى كەلىپ، اۋىل - قىستاقتى جالپى بەتتىك گۇلدەندىرۋ قىزمەتىن تەكسەردى.

چىڭدى قالاسى شۋاڭلۋان رايونى پيانچياۋزى قالاشىعى داگۇيكوۋ قىستاعى يانشان تاۋى سىلەمىنە ورنالاسقان، ليانحۋاشان تاۋىنىڭ كورىنىسى كوركەم، لۋانحى وزەنى قىستاقتى ورا اعىپ كوپتەگەن ساياحاتشىنى باۋرايدى. اۋىل - قىستاق ساياحاتىنىڭ داموۋىنا ىلەسە، سەيىل - سەرۋەندىك جەمىس، كوكونىس تەرۋ - ٴۇزۋ، حالىقتىق تۇسەلحانا سياقتىلار دا گۇلدەندى، قىستاق تۇرعىندارى ٴۇيىنىڭ الدىندا - اق جەرگىلىكتى ەرەكشە ونىمدەرىن ساتۋمەن بىرگە، كورىنىستەن دە اقشا تاۋىپ، قالتاسى بىرتىندەپ قامپيا باستادى.

قىستاقتاعى تاۋ اڭعارى بازارىنداعى كورمە زالىندا وسى جەردىڭ ٴوز ونىمى اسقاباق، چيەزى، ٴجۇزىم، جابايى شاپتول سياقتى ەرەكشە كوكونىس، جەمىس - جيدەكتەر الۋان رەڭمەن كوز سۇرىندىرەدى.

”وسى جەردە وندىرىلگەن قۇم المانى كەشە جەدىم، ٴدامى وتە جاقسى ەكەن. بۇل جەمىستى بالا كەزىمدە جەۋشى ەدىم، باسقا جەردە، اۋەلى، كوپ كەزدەسە بەرمەيدى“، - دەپ كۇلە سويلەدى باس شۇجي.

قىستاقتا تۇراتىن ٴبىرىنشى شۇجي حاۋ تيانجياۋ باس شۇجيگە بىلاي دەدى: قازىر بۇكىل قىستاقتا اۋىل شارۋاشىلىعى جەلجايىنان 303ى بار، ونىڭ ىشىندە بۇلدىرگەن جەلجايىنان 230ى بار. ”ٴبىز شاندۇڭعا ارنايى بۇلدىرگەن ەگىمشىلىك تەحنيكاسىن ۇيرەنۋگە باردىق، ٴبىر جىلدا ٴبىر پارنيكتەن 60 — 70 مىڭ يۋان اقشا تابامىز“.

قىستاق تۇرعىنى حو جين قىستاقتاعى وزەنشەنىڭ جاعاسىندا تۇرادى، ەسىكتى اشساڭ بولدى تاۋدى، وزەندى كورۋگە بولادى. 2 قاباتتى ۇلكەن ٴۇيى، اۋلاعا ورىك اعاشى ەگىلگەن.

ٴبىر ٴۇيلى جان باس شۇجيدى ۇيگە كىرىپ مەيمان بولۋعا شاقىردى. بۇل ٴۇش ۇرپاق، 11 ادامى بار ۇلكەن شاڭىراق. ٴدال جازعى دەمالىس كەزى بولعاندىقتان حو جيننىڭ 5 نەمەرەسى تۇگەل ۇيدە ەكەن.

”قاراڭىز، مىناۋ ٴبىر جان سانى كوپ، تولىقسىعان وتباسى ەكەن!“، - دەدى سۇيكىمدى بالالارعا قاراپ باس شۇجي قۋانىشپەن.

لاۋحو مەن جۇبايى جەلجايدا كوكونىس وسىرەدى، 2 ۇلى سىرتتا جۇمىس ىستەيدى، بيىل الدىڭعى جارتى جىلدا بۇكىل وتباسىنىڭ كىرىسى 100 مىڭ يۋاننان اسقان.

قوناق بولمەسىندە وتىرىپ اڭگىمە دۇكەن قۇرعاندا لاۋحو ٴبىراز تەبىرەنىپ: ”وسى جىلداردا ەلىمىزدە ۇلكەن وزگەرىستەر تۋىلدى، بۇقارا ەگىن سالسا ۇكىمەت قوسىمشا قاراجات بەردى، اۋىرىپ - سىرقاسا ەمدەۋ قامسىزداندىرۋى بار، سالماقتى ناۋقاستاردى قۇتقارۋعا كومەك كورسەتىلەدى، زەينەتكەرلىك تە قامتاماسىز ەتىلدى. باس شۇجيدىڭ باسشىلىعىندا حالىق شىنىمەن باقىتتى ٴوتىپ جاتىر!“، - دەدى.

”ٴبىز حالىقتىڭ قىزمەتشىسىمىز، بۇل تەك ۇران ەمەس، ٴبىز حالىققا قىزمەت ىستەپ بەرەمىز“، - دەپ جاۋاپ قايتاردى باس شۇجي شي جينپيڭ.

حابارلاردى ەستىپ حو جيننىڭ ەسىك الدىندا جينالعان قىستاق تۇرعىندارى باس شۇجيگە جارىسا سالەمدەستى.

”ٴبىز دوڭگەلەك داۋلەتتى قوعامدى جاپپاي ورناتىپ بولدىق، ٴبىزدىڭ اۋىل - قىستاقتارىمىزدىڭ كەلەشەگى قادامداعى نىساناسى اۋىل - قىستاقتى گۇلدەندىرۋ. قالا - قالاشىقتار جاقسى بولىپ قانا قويماي، اۋىل - قىستاق تا جاقسى بولۋى، اۋىل - قىستاق، قالا - قالاشىق بىردەي جاقسى بولۋى كەرەك. ٴبىز بۇعان قاناعاتتانىپ قالماي، كۇش ۇستىنە كۇش قوسۋىمىز كەرەك. جاپپاي دوڭگەلەك داۋلەتكە جەتكەننەن كەيىن وسزامانداندىرۋ كەرەك، بۇل تەك جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسىنىڭ باسشىلىعى مەن ەلىمىزدىڭ سوتسياليستىك ٴتۇزىمىنىڭ ارقاسىندا عانا جۇزەگە اسادى“.

باس شۇجيدىڭ سوزىنە جۇرت ٴالسىن - ٴالى قىزۋ شاپالاق سوقتى.

اۋىل - قىستاقتان الەۋمەتتىك اۋماققا دەيىن حالىق تۇرمىسى ىرىس - قۇتىندا كىشكەنە ٴىس بولمايدى، ٴاربىر ٴىس - ارەكەتكە ناعىز سۇيىسپەنشىلىك ٴسىڭىرىلدى.

داگۇيكوۋ قىستاعىنان اتتانعان باس شۇجي شي جينپيڭ چىڭدى قالاسى جوعارى، جاڭا تەحنيكا رايونى بيڭحى الەۋمەتتىك اۋماعىنا ارنايى بارىپ، الەۋمەتتىك اۋماقتاعى قارتتاردى ۇيدە كۇتىمدەۋگە قىزمەت وتەۋ ورتالىعىندا قىزمەت تەكسەردى.

ورتالىق 2018 - جىلى قۇرىلعان، ۇكىمەت قىزمەت وتەۋدى ساتىپ الۋ، كاسىپورىن شارۋاشىلىق جۇرگىزۋ، قوعام اتسالىسۋ فورماسى ارقىلى قارتتاردىڭ سالاماتتىعى، ەمدەلۋى، رۋحاني جاقتان جۇباتۋ، تۇرمىسىنان حابار الۋ سىندى قاجەتتىلىكتەرىن شەشىپ، قىزمەت وتەۋ كولەمىن الەۋمەتتىك اۋماقتاعى ماڭايداعى ورىندارعا دەيىن كەڭەيتىپ، 1700دەي ادامعا تيىمدىلىك جەتكىزدى.

ورتالىققا كىرگەندە ۇلكەن ەكرانىنان قارتتاردى ۇيدە كۇتىمدەۋ زەردەلىلەنگەن يىنفورماتسيا تۇعىرىنىڭ جۇمىس جۇرگىزىپ جاتقان جاعدايى كورىنىپ تۇردى. قىزمەتكەرلەر كەزكەلگەن ٴبىر قارتتىڭ سالاماتتىق ارحيۆىن الىپ شىقتى، وندا بايلانىس ٴتاسىلى، تۇرمىس ادەتى، قىزمەت وتەۋ قاجەتتى، شالدىققان اۋرۋى جانە ٴدارى - دارمەك ىستەتۋ جاعدايى قاتارلىلار ايقىن جازىلعان.

قىزمەتكەرلەر باس شۇجيگە بۇل قارتتا مي قان تامىرى تۇسىلۋدان قالعان زارداپ بار ەكەندىگىن، مىنەزى تۇيىق ەكەندىگىن، كۇندەلىكتى ۇيىنە ٴدارى جەتكىزىلىپ تۇراتىندىعىن، تازالىعىن ىستەپ، پسيحيكالىق كەڭەس بەرىلەتىندىگىن ايتتى.

”وسىنداي تۇراقتى قىزمەت وتەيسىزدەر مە؟“، - دەپ سۇرادى باس شۇجي.

”تۇراقتى قىزمەت وتەيمىز، باسقالاي قاجەت بولسا، شاقىرعان كەزدە دەرەۋ جەتىپ بارامىز“.

”بۇل تۇعىردا قانشا ادام بار؟“.

”جيىنى 12 ادام بار“.

”بۇل سالاعا ٴبىر جىلدا ۇكىمەت بەرەتىن اقشا كوپ پە؟“، - دەدى باس شۇجي جەرگىلىكتى ۇكىمەتتەگى جاۋاپتى جولداسقا تاعى سۇراق تاستاپ.

”ٴبىر جىلدا ٴبىر ميلليون 200 مىڭ يۋان اقشا شىعارىپ، ۇكىمەت قىزمەت وتەۋدى ساتىپ الادى“.

”ارحيۆتى وتە ەگجەي - تەگجەيلى جاساپسىزدار“، - دەدى باس شۇجي شي جينپيڭ ريزالىق بىلدىرە، - ”بۇلاردىڭ بارىنە ادام كۇشى جانە قارجى كەتەدى“.

ەرىكتىلەر قىزمەت وتەۋ اترەتىن ۇيىمداستىرىپ، ”ۋاقىت بانكەسىن“ قۇرىپ، كوپشىلىكتى ”بۇگىن باسقالارعا قىزمەت وتەسەڭ، ەرتەڭ ٴوزىڭ اقىسىز قىزمەت وتەۋدەن يگىلىكتەنە الاسىڭ“ دەپ شابىتتاندىرۋ — وسى الەۋمەتتىك اۋماقتىڭ قارتتاردى ۇيدە كۇتىمدەۋگە قىزمەت وتەۋىن ورىستەتۋدەگى جاڭا شاراسى.

الەۋمەتتىك اۋماقتىڭ قارتتاردى ۇيدە كۇتىمدەۋگە قىزمەت وتەۋ ورتالىعىندا باس شۇجي شي جينپيڭ ٴبىر ٴبولىم ەرىكتىلەرمەن كەزدەستى.

”ەرىكتى بولۋداعى ماقسات قارتتايعاندا دا ٴىس ىستەپ، قالعان كۇشىمىزدى ساۋلەلەندىرۋ“. كوپشىلىك باس شۇجيگە قازىر بۇكىل الەۋمەتتىك اۋماقتا 48 ەرىكتى بار ەكەندىگىن، نەگىزىنەن دەناساۋلىعى جاقسىراق، پەنسياعا شىققان قىزمەتكەرلەر، قوسىنىنان بوساعان اسكەريلەردەن قۇرام تاپقاندىعىن، ٴار كۇنى قىزمەتكەرلەرمەن بىرگە وتباسىلارعا بارىپ قىزمەت وتەيتىندىگىن ايتتى.

”وتە جاقسى ايتتىڭىزدار، ماعان قاتتى وي سالدى. سىزدەر قارتايعاندا كۇتىمدەلە الۋ جولىن قاراستىرۋمەن قاتار، قارتتىق رولىن قالاي ساۋلەلەندىرۋگە بولادى دەگەن ماسەلەنى دە العا قويدىڭىزدار“.

باس شۇجي شي جينپيڭ بىلاي دەپ اتاپ كورسەتتى: قارتتىق رولىن ساۋلەلەندىرۋدى قارتايعاندا كۇتىمدەلە الۋمەن ۇشتاستىرىپ، ساياسات - شارالاردى زەرتتەپ، كەمەلدەندىرىپ، قارتتاردى بەلسەندىلىكتەرىن ۇزدىكسىز ساۋلەلەندىرۋگە شابىتتاندىرىپ، جاسى ەگدەلەگەن قارتتاردىڭ رولىن تولىق ساۋلەلەندىرىپ، ەرىكتىلەردىڭ الەۋمەتتىك اۋماقتى جونگە سالۋ بارىسىندا اناعۇرلىم كوپ ىسكەرلىك كورسەتۋىن ىلگەرىلەتۋ كەرەك.

الەۋمەتتىك اۋماقتان اتتانار الدا باس شۇجي قيماي تۇرعان بۇقارامەن تەرەڭ سۇيىسپەنشىلىكپەن قوش ايتىستى. ول بىلاي دەپ اتاپ كورسەتتى: ”ٴبىز ەكىنشى 100 جىلدىق كۇرەس نىساناسىن جۇزەگە اسىرۋدىڭ جاڭا ساپارىنا اتتاندىق. پارتيامىز جۇڭگو حالقىن باقىتقا كەنەلتۋ، جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ ۇلى گۇلدەنۋىن جۇزەگە اسىرۋ اۋەلگى ماقساتىن، بورىشىن ەستە بەرىك ساقتاپ، ٴبىر ميلليارد 400 ميلليوننان استام جۇڭگولىق جۇدىرىقتاي جۇمىلىپ، جۇڭگوشا سوتسياليزم جولىمەن قاجىماي - تالماي، ٴبىز جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ ۇلى گۇلدەنۋىن، ٴسوز جوق، جۇزەگە اسىرا الامىز“.

(شينحۋا اگەنتتىگىنىڭ 8 - ايدىڭ 26 - كۇنى چىڭدىدان بەرگەن حابارى)